

ли сте в друг някой вестник или списание“¹² (Vazvazova-Karateodorova & Zhechev 2007, p. 336). След като получил желаните сведения от Драсов, Иванов ги обнародвал в труда си „Българский периодический печат от възраждането му до днес“ (Ivanov 1893, pp. 180 – 181). Един от възможните прочити на инициалите „J. E.“ (в писмото на Ив. Драсов) или „I. E.“ (в изследването на Ю. Иванов) е „J[oseph] E[miger]“.

Внимание заслужават и някои други факти и обстоятелства, които засилват вероятността деецът, използващ псевдонима Йосиф Емигер, да е Ив. Драсов. Първо, както беше посочено, Драсов е възпитаник на Пражката реална гимназия. Наличните документални данни показват, че неговото обучение в това чешко учебно заведение продължава до края на м. юни 1875 г. (Ivanov 2023, pp. 175 – 176). Следователно по времето, когато Я. Ковачев пише първите си две писма до Й. Емигер, Ив. Драсов все още се е намирал в Прага.

Второ, през периода на обучението си в Чехия (септември 1872 – юни 1875 г.) Ив. Драсов е контактувал с Я. Ковачев и останалите виенски българи. От писмо, запазено в архива на Драсов, научаваме, че през лятото на 1873 г. той е посетил световното изложение във Виена и се срещнал с някои от тамошните българи, включително и с Ковачев. Любопитно е, че в същия документ Ив. Драсов определя Я. Ковачев като един от членовете на българската „шпионска банда“ (Vazvazova-Karateodorova & Zhechev 2007, p. 108). Въпреки това обаче контактите между Ив. Драсов и Я. Ковачев продължили и по-нататък. В архива на Ив. Драсов е запазен и екземпляр от „Известие“-то за отваряне на българска книгопечатница във Виена, издадено на 1/13 юли 1874 г. от дружеството на Я. Ковачев¹³.

Трето, в досегашните изследвания се твърди, че по време на дейността си като български възрожденец Ив. Драсов е използвал псевдонимите „Муратооглу Ибрахим“, „Ибрахим Мехмед“, „Иван Муратооглу Афъзаа“, „Д. Ясенов“, „Ибрахимооглу Хасан“ (Doychev 1971, pp. 94 – 95; Karaivanov 1987, pp. 189 – 193). Знаем със сигурност, че в повечето писма, които пише от името на Частния революционен комитет (ЧРК) в Ловеч през 1871 и 1872 г., Драсов се подписва като „Муратоолу Ибрахим“. Изключение прави само едно от въпросните писма, което е подписано от „Ибр[ахим] Мехмед“ (Vazvazova-Karateodorova & Zhechev 2007, pp. 15 – 25, 27, 30). Документално установено е и че от началото на 1873 г. емигрантът Драсов започва да си служи с псевдонима „Добря Ясенов“ (Vazvazova-Karateodorova & Zhechev 2007, pp. 38 – 43). Твърденията, че Ив. Драсов е използвал и останалите горепосочени псевдоними, са неоснователни¹⁴. Важен тук обаче е не самият брой на псевдонимите, използвани от Ив. Драсов, а фактът, че подобна практика не е била непозната за него.

Обстоятелството, че и трите коментирани писма са запазени в архива на Ив. Драсов, също подкрепя вероятността именно той да е човекът, кой-

то през м. юни 1875 г. е изпратил няколко материала до редакцията на сп. „Летоструй“.

Причината, поради която през 1873 г. намиращият се в Чехия Ив. Драсов започва да води комитетската си кореспонденция под псевдонима „Добря Ясенов“, е опасението му „да не би се подозрело тукашното правителство и да не отвори някое писмо“ (Vazvazova-Karateodorova & Zhechev 2007, p. 103). Същите съображения вероятно са довели Драсов до решението да използва псевдоним и в писмените си контакти с Я. Ковачев. Наличните документални данни показват, че няколко месеца след края на съдебноследствения процес срещу Васил Левски и останалите комитетски дейци, заловени след Арабаконашкото нападение, османските власти продължавали да издирват Ив. Драсов¹⁵. Това обстоятелство застрашавало не само самия Драсов, но също и неговите кореспонденти. Оповестяването на връзките между „подозрянния“ Ив. Драсов и Я. Ковачев можело да доведе до спиране на сп. „Летоструй“.

Най-важният извод, който можем да направим на основата на представените документални данни, е, че дейността на Ив. Драсов като български възрожденец не се изчерпва само с изявите му в революционната борба. Съдържанието на частично запазената кореспонденция между Я. Ковачев и Ив. Драсов (Йосиф Емигер) потвърждава засвидетелстваното и в други източници¹⁶ обстоятелство, че последният е имал отношение към развитието на българската култура и просвета. Писмата на Ковачев до Драсов (Емигер) са ценен източник и по въпроса за контактите между революционери и еволюционисти. Те представляват поредно доказателство против наложилата се в по-старата историческа литература теза, че представителите на тези две течения са били изцяло враждебни едно към друго.

Приложение № 1

Писмо на Янко Ковачев до Йосиф Емигер от 20 юни 1875 г.

„Виена, 20 Юния 1875

Г-не Йосиф Емигер

Прага

Честното Ви от 6 того получих навреме, но като ми беше времето твърде късо отговор[т] изостана. С голямо благодарение приемам Вашата помощ и желая да ми напишете няколко славянски биографии – две – три – с забележка да не захващат повече от 16 стр[аници], заедно с портретите им. Тези биографии трябва непременно да отговарят на духа на нашите обстоятелства и разбира се, известни личности. Понеже календар[т] е имал всяка година биографии, затова ще Ви са моля по-напред да ми съобщите кои ще описвате да не би да се повтори нещо. Ако имате на ум друго, съобщете ми мнението

си. Понеже редакцията не е богата, а не иска да получава работа безплатно, определено е само по 1/2 лира турска за една печат[на] кола от 16 стр[аници], макар че е малка плата, но обстоятелствата не позволяват друго.

В надежда за отговора Ви оставам

С почитание
Янко С. Ковачев“

Приложение № 2

Писмо на Янко Ковачев до Йосиф Емигер от 27 юни 1875 г.

„Виена, 27 Юний 1875

Г-не Йосиф Емигер

Прага

С благодарение приех приятелското Ви от 25 того и в отговор Ви явявам, че от показаните Ви биографии мене не ми се приема нито една, като нито една не отговаря за „Бълг[арския] Нар[оден] Календар“. Затова нека ми пратите само Вашите две статии, за които ми пишете, но трябва и отличните портрети да ми покажете. Като не ми е познато съдържанието им и ако не са още преписвани, мене ще ми е твърде приятно, ако бихте разделили книгата на две, та само половината да изписвате, а другата половина да си остава празна в случаи на погрешение да може да се изправи. Колкото за картините, тях можете да [в]земете на *galuanieher kufer niederhlag*, но те трябва да са хубави. Най-сетне напишете ми биографията на Шафарика заедно с портрета му, но да е – моля – биографически всичко представено и то не повече от 2 или 8 стр[аници]. Там той (Шафарик), дето описва българите, Ви[е] трябва всичко да въздигнете [...] ¹⁷⁾, т.е. да му покажете добрата страна за българите. Ще ми кажете по-напред фигурите за електричеството в коя книга би могъл да ги видя, защото има прекрасни фигури в изданието на „*Ou framer Leipyig*“.

С почитание
Янко С. Ковачев“

Приложение № 3

Писмо на Янко Ковачев до Йосиф Емигер от 12 юли 1875 г.

„Виена, 12 Юлия 1875

Г-не Йос[иф] Емигер

Прага

Приятелските Ви писма приех заедно с манускрипта от електричеството и биографията на Ш[афарик]. Аз прочетох първата и оправих потребните, затова следвайте и останалото с внимание за отбягване многото руски

изречения. Биографията иска повече време за оправяне, защото има някои работи, които не са позволени от цензурата. Пратете остатъка от Електричеството. Забележете ми точно които фигури да се [в]земат от [...] ¹⁸ физика. На особна брошура не може да стане.

С почитание
Ковачев“

БЕЛЕЖКИ

1. КОВАЧЕВ, Я. 20.06.1875. *Писмо до Йосиф Емигер*. In: Фонд 690 К, оп. 2, а.е. 22, л. 4 – 5. Ат: Държавен архив – Варна [ДА – Варна].
2. Повече за това списание вж.: Borshukov 1976, p. 326 – 328.
3. През 1875 г. сп. „Летоструй или домашен календар“ излиза под заглавието „Българский народен календар“.
4. Словашки филолог и етнолог, автор на редица славистични изследвания, вкл. и такива за българите.
5. КОВАЧЕВ, ЯНКО. 27.06.1875. *Писмо до Йосиф Емигер*. In: Фонд 690 К, оп. 2, а.е. 22, л. 3. Ат: Държавен архив – Варна [ДА – Варна].
6. Изпратените от Йосиф Емигер текстове за електричеството и за Павел Йозеф Шафарик са публикувани в списанието на Янко Ковачев през 1876 г. (Летоструй български народен календар, г. VIII, 1876, с. 75 – 96, 158 – 163).
7. КОВАЧЕВ, Я. 12.06.1875. *Писмо до Йосиф Емигер*. In: Фонд 690 К, оп. 2, а.е. 22, л. 6. Ат: Държавен архив – Варна [ДА – Варна].
8. „Знаме“ – български политически вестник, издаван в Букурещ в периода декември 1874 – септември 1875 г. под редакцията на Христо Ботев.
9. „Свобода“ – български политически вестник, издаван в Букурещ в периода ноември 1869 – ноември 1872 г. под редакцията на Любен Каравелов.
10. „Независимост“ – български политически вестник (продължение на в. „Свобода“), издаван в Букурещ в периода февруари 1873 – октомври 1874 г. под редакцията на Любен Каравелов.
11. ДРАСОВ, И. 24.01.1890. *Писмо до Юрдан Иванов*. In: Фонд 2140 К, оп. 1, а.е. 313, л. 21 – 22. Ат: Централен държавен архив [ЦДА].
12. Към датата на писмото си Юрдан Иванов знаел само за участието на Иван Драсов в редакцията на издания в Браила в периода юни – октомври 1876 г. български политически вестник „Възраждане“.
13. ДРУЖЕСТВО „ЯНКО С. КОВАЧЕВ & С-ИЕ“. 1/13.07.1874. *Известие за отварянето на българска книгопечатница във Виена*. In: Фонд 690 К, оп. 2, а.е. 22, л. 1 – 2. Ат: Държавен архив – Варна [ДА – Варна].
14. „Ибраимоглу Хасан“ е псевдоним на човека, до когото е адресирано едно шифровано комитетско писмо с дата 10 февруари 1871 г. Подателят на пис-

мото се подписва „Хаджи Ахмед съръ Азис Рушидоглу Неболлу чизмели Кърмъзъ“ (Vazvazova & Genchev 1973, pp. 300 – 301). Според Петър Караиванов адресантът на писмото е намиращият се в Турну Мъгуреле Данаил Хр. Попов, а адресатът – Ив. Драсов (Karaivanov 1987, p. 189). Наличните документални данни обаче показват, че контактите между Драсов и Попов започват не в началото на февруари, а едва в края на м. март 1871 г. (Undzhiev 2007, p. 268; Abadzhiev 1982, 93 – 94). Следователно „Ибраим-оглу Хасан“ не може да е псевдоним на Ив. Драсов. Обстоятелствата, които ми дадоха основание да оспоря хипотезата, че „Иван Муратооглу Афъзаа“ е псевдоним на Ив. Драсов, са посочени в една друга моя публикация. Вж.: Ivanov 2022, p. 112.

15. На 2 ноември 1873 г. Илия Поплуканов пише на Иван Драсов: „В по-прежното си писмо се питахте подозрян ли сте. Доколкото можах да се науча, подозрян сте и твърде ще бъде опасно да си ходите засега наскоро“ (Vazvazova-Karateodorova & Zhechev 2007, p. 131).
16. Добър пример в това отношение е дописката на Иван Драсов „Още една приписка на неизброимите грижи на Негово Светейшество Екзарха ни“. Вж.: Право, г. VIII, бр. 27 от 17.09.1873 г.
17. Трудно четлив текст.
18. Трудно четлив текст.

ЛИТЕРАТУРА

- АБАДЖИЕВ, Т., 1982. Още по въпроса дали е съществувал БРЦК в Букурещ до 1872 г. *Исторически преглед*, Т. 37, № 6, с. 82 – 97. ISSN 0323-9748.
- БОГДАНОВ, И., 1961. *Речник на българските псевдоними. Писатели, публицисти, карикатуристи и учени*. София: Наука и изкуство.
- БОГДАНОВ, И., 1978. *Речник на българските псевдоними. Писатели, науч. работници, прев., карикатуристи, публицисти и журналисти*. Второ основно преработено и разширено издание. София: Наука и изкуство.
- БОГДАНОВ, И., 1989. *Речник на българските псевдоними. Писатели, науч. работници, прев., карикатуристи, публицисти, журналисти*. Трето основно преработено и допълнено издание. София: Д-р Петър Берон.
- БОРИШУКОВ, Г., 1976. *История на българската журналистика: 1844–1877, 1878–1885*. Второ допълнено издание. София: Наука и изкуство.
- БОЯНОВ, В., 1982. Псевдоними на революционни комитети и дейци от времето на Васил Левски. *Векове*, Т. 10, № 5, с. 33 – 46. ISSN 0324-0967.
- ВЪЗВЪЗОВА, К. & ГЕНЧЕВ, Н., 1973 (ред.). *Васил Левски. Документално наследство*. София: Наука и изкуство.
- ВЪЗВЪЗОВА-КАРАТЕОДОРОВА, К. & ЖЕЧЕВ, Н., 2007 (ред.). *Иван Драсов в българското национално революционно движение*

(1871 – 1877 г.). Документален сборник. Варна: Славена. ISBN 978-954-9800-60-9.

- ДОЙЧЕВ, Л., 1971. *По пътеките на Апостола*. София: Отечествон фронт.
- ИВАНОВ, Д., 2022. Комитетската дейност на Иван Драсов през 1872 г. В: ЕВТИМОВА, Т., ИЛИЕВА, К., КОНСТАНТИНОВА, Р. & САВОВА, Т. (ред.). *Бунтът на духа – основна сила по пътя към свободата. Сборник с доклади от международна научна конференция, посветена на 150 г. от Първото общо събрание на БРЦК и 150 г. от смъртта на Ангел Кънчев*, с. 99 – 118. Русе: Регионална библиотека „Любен Каравелов“. ISBN 978-619-7404-32-6.
- ИВАНОВ, Д., 2023. Обучението на Иван Драсов в Писек и Прага. *История*, Т. 31, № 2, с. 163 – 184. ISSN 0861-3710.
- ИВАНОВ, Ю., 1893. *Българският периодически печат от възраждането му до днес (от 1844 – 1890 год.)*. Т. I. София: Държавна печатница.
- КАРАИВАНОВ, П., 1987. *Васил Левски по спомени на Васил Караиванов*. София: Отечествон фронт.
- УНДЖИЕВ, И., 1930. Псевдоними на революционната комитетска организация в Орханйиско и Тетевенско от времето на Левски. *Училищен преглед*, Т. 29, № 3, с. 390 – 411.
- УНДЖИЕВ, И., 1976. Навсякъде и никъде. Псевдонимите на Вътрешната революционна организация. *Антени*, Т. 6, № 9.
- УНДЖИЕВ, И., 2007. *Васил Левски. Биография*. Трето допълнено издание. София: Проф. Марин Дринов. ISBN 978-954-322-205-6.

REFERENCES

- ABADZHIEV, T., 1982. Oshte po vaprosa dali e sashtestvuval BRTSK v Bukuresht do 1872 g. *Istoricheski pregled*, vol. 37, no. 6, pp. 82 – 97. ISSN 0323-9748.
- BOGDANOV, I., 1961. *Rechnik na balgarskite psevdonimi: Pisateli, publitsisti, karikaturisti i ucheni*. Sofia: Nauka i izkustvo [In Bulgarian].
- BOGDANOV, I., 1978. *Rechnik na balgarskite psevdonimi: Pisateli, nauch. rabotnitsi, prev., karikaturisti, publitsisti i zhurnalisti*. Vtoro osnovno pre-raboteno i razshireno izdanie. Sofia: Nauka i izkustvo [In Bulgarian].
- BOGDANOV, I., 1989. *Rechnik na balgarskite psevdonimi: Pisateli, nauch. rabotnitsi, prev., karikaturisti, publitsisti, zhurnalisti*. Treto osnovno pre-raboteno i dopalнено izdanie. Sofia: D-r Petar Beron [In Bulgarian].
- BORSHUKOV, G., 1976. *Istoriya na balgarskata zhurnalistika: 1844 – 1877, 1878 – 1885*. Vtoro dopalнено izdanie. Sofia: Nauka i izkustvo [In Bulgarian].
- BOYANOV, V., 1982. Psevdonimi na revolyutsionni komiteti i deytsi ot vremeto na Vasil Levski. *Vekove*, vol. 10, no. 5, pp. 33 – 46. ISSN 0324-0967.

- VAZVAZOVA, K. & GENCHEV, N., 1973 (Eds.). *Vasil Levski. Dokumentalno nasledstvo*. Sofia: Nauka i izkustvo [In Bulgarian].
- VAZVAZOVA-KARATEODOROVA, K. & ZHECHEV, N., 2007 (Eds.). *Ivan Drasov v balgarskoto natsionalno revolyutsionno dvizhenie (1871 – 1877 g.). Dokumentalen sbornik*. Varna: Slavena [In Bulgarian]. ISBN 978-954-9800-60-9.
- DOYCHEV, L., 1971. *Po patekite na Apostola*. Sofia: Otechestven front [In Bulgarian].
- IVANOV, D., 2022. Komitetskata deynost na Ivan Drasov prez 1872 g. In: EVTIMOVA, T., ILIEVA, K.; KONSTANTINOVA, R. & SAVOVA, T. (Eds.). *Buntat na duha – osnovna sila po patya kam svobodata. Sbornik s dokladi ot mezhdunarodna nauchna konferentsiya, posvetena na 150 g. ot Parvoto obshto sabranie na BRTSK i 150 g. ot smartta na Angel Kanchev*, pp. 99 – 118. Ruse: Regionalna biblioteka „Lyuben Karavelov“ [In Bulgarian]. ISBN 978-619-7404-32-6.
- IVANOV, D., 2023. The Learning of Ivan Drasov in Pisek and Prague. *Istoriya-History*, vol. 31, no. 2, pp. 163 – 184. <https://doi.org/10.53656/his2023-2-4-lea>.
- IVANOV, YU., 1893. *Balgarskiy periodicheski pechat ot vazrazhdaneto mu do dnes (ot 1844 – 1890 god.)*. Vol. I. Sofia: Darzhavna pechatnitsa [In Bulgarian].
- KARAIVANOV, P., 1987. *Vasil Levski po spomeni na Vasil Karaivanov*. Sofia: Otechestven front [In Bulgarian].
- UNDZHIEV, I., 1930. Psevdonimi na revolyutsionnata komitetska organizatsiya v Orhaniysko i Tetevensko ot vremeto na Levski. *Uchilishten pregled*, vol. 29, no. 3, pp. 390 – 411.
- UNDZHIEV, I., 1976. Navsyakade i nikade. Psevdonimite na Vatrešnata revolyutsionna organizatsiya. *Anteni*, vol. 6, no. 9.
- UNDZHIEV, I., 2007. *Vasil Levski. Biografiya*. Treto dopalнено izdanie Sofia: Prof. Marin Drinov [In Bulgarian]. ISBN 978-954-322-205-6.

JOSEPH EMIGER – UNKNOWN PSEUDONYM OF IVAN DRASOV

✉ **Dr. Denis Ivanov**

ORCID iD: 0000-0003-3260-1268

Institute for Historical Research

Bulgarian Academy of Sciences

52, Shipchenski prohod, Blvd.

1113 Sofia, Bulgaria

E-mail: denisbi@uni-sofia.bg